

Stefan Szymik MSF

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
stesz@kul.pl

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/BPTh.2016.018>

9 (2016) 2: 125–141

ISSN (print) 1689-5150

ISSN (online) 2450-7059

Jezus jako gość w świetle ewangelii kanonicznych

Jesus as a Guest in the Light of the Canonical Gospels

Streszczenie. Artykuł ukazuje obraz Jezusa jako gościa w świetle licznych tekstów kanonicznych Ewangelii. Jezus pokazuje się jako gość, który jest przyjmowany w gościnę przez faryzeuszy (Łk 7,36–50; 11,37–54; 14,1–24), przez celników i grzeszników (Mk 2,13–17; 14,3–9; por. Łk 19,1–10) oraz przez swoich uczniów i przyjaciół (Mk 1,29–31; Łk 10,38–42; J 2,1–11; 11,1–3; 12,1–8). Autor artykułu dokonuje przeglądu greckiej terminologii gościnności jak i historycznej ewaluacji ewangelijnych historii. W sposób szczególny jest to widoczne w Ewangelii według św. Łukasza, w której Jezus ukazuje się jako gość i odwiedzający. Ludzie, którzy przyjmowali Jezusa do swoich domów byli odbiorcami Jego nauki o Królestwie Bożym i zasadach nowego życia. Według autora Jezusa jako gość jest równocześnie gospodarzem uczącym wszystkich, którzy są przy stole. Jest gościem i gospodarzem, przyjacielem i Bogiem.

Abstract. The article gives the portrayal of Jesus as a guest in the light of numerous texts of canonical Gospels. Jesus Christ appears as a guest who is entertained by the Pharisees (Luke 7:36–50; 11:37–54; 14:1–24), by collectors and sinners (Mark 2:13–17; 14:3–9; cf. Luke 19:1–10), and by his disciples and friends (Mark 1:29–31; Luke 10:38–42; John 2:1–11; 11:1–3; 12:1–8). The author of the article gives the overview of New Testament Greek terminology of hospitality and also a historical evaluation of the evangelical stories. Especially it is a feature of the Gospel of Luke in which Jesus appears as a guest and a visitor. The people who received Jesus into their houses were the recipients of his teaching about the kingdom of God and rules of new life. According to the author Jesus as Guest is as well like a Host teaching all who are at the table. He is at the same time Guest and Host, Friend and God.

Słowa kluczowe: Jezus Gościem; Jezus Nauczyciel; gościnność biblijna; Ewangelia św. Łukasza.

Keywords: Jesus as Guest; Jesus as Teacher; biblical hospitality; the Gospel of Luke.

Doświadczenie odrzucenia i wygnania, ale także doświadczenie gościnności i życzliwości jest stałym elementem opowiadań biblijnych, począwszy od Księgi Rodzaju aż po Apokalipsę. Historie patriarchów wpieryw, a następnie przekazy o dziejach narodu wybranego do niewoli babilońskiej i po niej, zawierają liczne przykłady ludzkiej gościnności. Również w Nowym Testamencie można spotkać wiele przejawów gościnności, jako ważnego aspektu życia społecznego, w kręgu rodzinnym i wspólnocie religijnej, ale także gościnności względem obcych, cudzoziemców i przybyszów (gr. *παροικοι* i *ξένοι*)¹.

Doświadczenie (braku) gościnności było również trwałym składnikiem publicznej działalności Jezusa Chrystusa, dzielonym z towarzyszącą Mu grupą uczniów i apostołów. Dla niektórych Jezus Chrystus był obcym i cudzoziemcem np. z racji etnicznych (por. Łk 9,51–56), jednak przede wszystkim był Osobą zapraszaną na uczyty i do wspólnego stołu. Ten aspekt publicznej działalności Jezusa Chrystusa jest treścią niniejszego studium biblijno-teologicznego. Materiał ewangelii kanonicznych, z pominięciem tekstów popaschalnych (Łk 24,1–43; J 21,1–14), pozwala na wyznaczenie trzech obszarów gościnności okazywanej Jezusowi Chrystusowi, przy czym kryterium podziału był status goszczących Go osób: gościnność faryzeuszów (1), gościnność „biblijnych ubogich” (2) i gościnność Jego uczniów i przyjaciół (3)².

1. Jezus w gościnie u faryzeuszów

W świetle ewangelii kanonicznych kontakty Jezusa Chrystusa z faryzeuszami, saduceuszami i uczonymi w Piśmie były częste i przyjmowały różną postać, najczęściej mając formę religijnych dysput i ostrych polemik, a dużo rzadziej przyjacielskich rozmów (por. J 3,1nn). Ewangelie kanoniczne wskazują, że Jezus był gościem faryzeuszów, chociaż teksty dowodzące takich spotkań są nieliczne. Nadto, przywołując sceny wspólnego ucztowania Jezusa Chrystusa

¹ Zob. J.K. Pytel, *Gościnność w Biblii* (cytowaną monografię poprzedziło wiele innych publikacji autora poświęconych gościnności, które można odnaleźć w bibliografii biblistyki polskiej P. Ostańskiego); zob. także: A. Paciorek, *O gościnności w Piśmie Świętym*, s. 257–264; F. Mickiewicz, *Biblijne podstawy cnoty gościnności*, s. 61–72; W. Popielewski, *Gościnność w ikonach*, s. 38–55.

² Tak opisany przedmiot badań pojawia się w opracowaniach wyjątkowo: zob. J.K. Pytel, *Gościnność w Biblii*, s. 79–82; idem, *Nowotestamentowa terminologia*, s. 162–165; por. opracowania obcojęzyczne: O. Hiltbrunner, *Gastfreundschaft*, s. 161–163; G. Hotze, *Jesus als Gast*; R.J. Karris, *Eating Your Way*, s. 41–53; S. Scott Bartchy, *The Historical Jesus*, s. 175–183.

z faryzeuszami, natrafiamy na duże trudności o charakterze historyczno-literackim (por. Łk 7,36–50; 11,37–54; 14,1–24)³.

Trudności te dobrze ilustruje pierwszy znaczący tekst. Ewangelie kanoniczne relacjonują namaszczenie Jezusa przez kobietę w jakimś domu w Betanii, na krótko przed Jego śmiercią (Mk 14,3–9; Mt 26,6–13; por. J 12,1–8). W trzeciej ewangelii znajduje się bardzo podobny przekaz, który w części szczegółów zgadza się wprawdzie z przekazem Marka, Mateusza i Jana, ale równocześnie znacząco od nich odbiega (Łk 7,36–50)⁴. Obok szczegółowych różnic na podkreślenie zasługuje przede wszystkim inne miejsce wydarzenia w chronologii publicznej działalności Nauczyciela: w trakcie galilejskiej działalności Jezusa i bez odniesienia do Jego męki i śmierci (tak Łk), albo tuż przed śmiercią Jezusa jako namaszczenie Jego ciała na pogrzeb (Mk – Mt – J). Zasadnicze różnice dotyczą również osób uczestniczących w posiłku i treści prowadzonych rozmów. Synoptyczne zestawienie elementów opowiadania najlepiej ilustruje istniejące rozbieżności (zob. *tabela*), dlatego zrozumiałe jest również stanowisko części egzegetów, którzy opowiadają się za istnieniem dwóch różnych tradycji (i wydarzeń), jakie były podstawą powstania tych relacji⁵.

Analiza porównawcza pokazuje, że tylko w redakcji Łukasza (Łk 7,36–50) wydarzenie ma miejsce w domu faryzeusza imieniem Szymon, którego Jezus był gościem: „Jeden z faryzeuszów zaprosił (ἦρώτα) Go do siebie na posiłek (ἴνα φάγη). Wszedł więc do domu faryzeusza i zajął miejsce za stołem (κατεκλίθη)” (w. 36). Trzecim uczestnikiem wydarzenia była kobieta grzeszna, która namaściła olejkami stopy Jezusa (ww. 37–38)⁶. Opowiadanie ma literacką formę *sympozjonu*, to jest uczyty, podczas której ma miejsce uczona dysputa obecnych lub przemawia jeden z gości. Wiodącą rolę odgrywają w opowiada-

³ Systematycznie omawia te kwestie G. Hotze w cytowanej monografii (*Jesus als Gast*, s. 122–260), jednak interpretacja autora ma charakter „duchowy”, bowiem zależna od toposu klasycznej tradycji literackiej (odwiedziny boga), a nie historyczno-krytyczna.

⁴ Zob. A. Banaszek, *Relacja o wydarzeniu w Betanii*, s. 163–240; idem, *Rozwój opowiadania*, s. 51–70.

⁵ Zob. A. Banaszek, *Relacja*, s. 211–234; zob. także idem, *Rozwój opowiadania*, s. 53–57, gdzie autor przedstawia aktualny stan badań nad źródłem/źródłami; por. G. Hotze, *Jesus als Gast*, s. 128–131.

⁶ Kobieta uczyniła to „dowiedziawszy się, że gości w domu faryzeusza” (przekład Biblii Tysiąclecia, wyd. V); por. tekst grecki: ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φᾶρισαίου. Por. komentarz S.O. Abogunrin, *Ewangelia według św. Łukasza*, s. 1261: „Podczas posiłku w Palestynie, na który zapraszano gości, nigdy nie było krzesel ani stołu. Goście spoczywali w pozycji półleżącej na pięknych dywanikach i poduszkach służących za podpórki. Jedli, leżąc na lewym boku, sięgając po jedzenie palcami prawej ręki.”

niu Jezus i faryzeusz Szymon, natomiast funkcją kobiety jest sprowokowanie do działania głównych bohaterów opowiadania⁷.

	Mk	Mt	Łk	J
<i>przed męką</i>	*	*	<i>okres galilejski</i>	*
<i>Betania</i>	*	*	miasto	*
<i>Szymon</i>	*	*	*	Łazarz
<i>trędowaty</i>	*	*		wskrzeszony
faryzeusz			*	
kobieta			grzeszna	<i>Maria</i>
<i>namaszczenie</i>	głowy	głowy	stóp	stóp
otarcie włosami			*	*
<i>oburzenie</i>	niektórych	uczniów		<i>Judasza zdrajcy</i>
<i>pomoc biednym</i>	*	*		*
<i>dzień pogrzebu</i>	*	*		*
			dysputa Jezusa z Szymonem faryzeuszem	

W kontekście problematyki gościnności na podkreślenie zasługują trzy ważne składniki opowiadania. Pierwszym jest motyw zaproszenia Jezusa przez faryzeusza do swego domu (por. ἠρώτα). Stało się tak przypuszczalnie z powodu rozgłosu, jaki otaczał Jezusa jako Nauczyciela i Proroka, a stąd zapewne podziw i ciekawość faryzeusza. Jednak ozięble zachowanie zapraszającego dziwi, gdyż gościnność była traktowana w świecie starożytnym jako ważny obowiązek i gospodarz winien okazać szacunek dla wyjątkowego Gościa za pomocą kilku

⁷ Zob. A. Banaszek, *Rozwój opowiadania*, s. 58–70; por. G. Hotze, *Jesus als Gast*, s. 122–175. W opowiadaniu występuje wiele terminów typowych dla sytuacji domowej gościnności: ἐρωτάω – *prosić, zaprosić* (ww. 36. 39); κατακλίνομαι – *usiąść, zająć miejsce* (w. 36); ἐσθίω – *jeść, spożywać* (w. 36); κατάκειμαι – *spoczywać, zajmować miejsce, jeść posiłek* (w. 37); także καλέω – *prosić kogoś, zaprosić* (w. 39) oraz συνανάκειμαι – *jeść razem, zajmować miejsce wspólnie* (w. 49). Przy opracowaniu terminologii greckiej konsultowano: W. Bauer, K. Aland, *Griechisch-deutsches Wörterbuch; Słownik grecko-polski*, t. 1–4; R. Popowski, *Słownik grecko-polski Nowego Testamentu*.

znaczących gestów, czego jednak nie uczynił⁸. Natomiast faryzeusz zastanawia się nad niezwykłym zachowaniem Gościa, co wprowadza kolejny wątek opowiadania, jakim jest całkowicie odmienny stosunek Jezusa i faryzeuszów do ludzi grzesznych i wykluczonych ze wspólnoty religijnej⁹. Ta kwestia staje się punktem wyjścia do wygłoszenia przez Jezusa pouczenia, skierowanego wprawdzie do Szymona: o dwóch dłużnikach i „większej miłości” (ww. 40–43), a następnie do kobiety grzesznej, która „wiele umiłowiała”, wyrażając swą postawę wiary i miłości poprzez obfite lzy, namaszczenie olejkami i pocałunki stóp Jezusa (ww. 44–47). Faryzeusz nie tylko nie okazał szacunku Jezusowi, ale przede wszystkim zabrakło mu miłości. Zupełnie inna była postawa kobiety grzesznej¹⁰. Dodatkowym ważnym elementem orędzia, kończącym opowiadanie jest odpuszczenie kobiecie jej grzechów, co sprawiło współbiesiadników w zdumieniu: „Któż On jest, że nawet grzechy odpuszcza?” (ww. 48–50). W opowiadaniu Łk 7,36–50 znajdują się zatem ilustracje wielorakiego przekraczania i łamania przez Jezusa Chrystusa obowiązujących wówczas społecznych zakazów, co było charakterystyczne dla pełnionej przez Niego misji.

W trzeciej ewangelii znajdziemy również dwa inne przekazy, w świetle których Jezus Chrystus był gościem w domu faryzeuszów (Łk 11,37–54; 14,1–24). Teksty te egzegeci uznają za literackie i teologiczne kompozycje Łukasza oparte na istniejących tradycjach.

Inaczej niż pierwszy ewangelista, Łukasz sytuuje wystąpienie Jezusa przeciw obłudnej postawie faryzeuszów i uczonych w Piśmie w domu faryzeusza (Łk 11,37–54). Początek perykopy nosi ślady redakcyjnej pracy ewangelisty: „Gdy [Jezus] jeszcze mówił, zaprosił Go (ἔρωταῖ) pewien faryzeusz do siebie na obiad (ἄριστον). Poszedł więc i zajął miejsce za stołem (εἰσελθὼν δὲ

⁸ A. Banaszek, *Rozwój opowiadania*, s. 65–66; C.S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy*, s. 141: „Powszechnie zasady gościnności wymagały ofiarowania przybyszowi wody do obmycia stóp (zamożniejsi gospodarze pozostawiali zadanie obmywania nóg gościom swojej służbie). Często wskazywano na przykład gościnności Abrahama (Rdz 18,4), wobec którego gospodarz nie miałby żadnej wymówki. Podanie oliwy do namaszczenia wysuszonej skóry głowy także uważano za taktowny gest. Pocałunek był sposobem pozdrowienia wyrażającym uczucie lub szacunek.”

⁹ Zob. W. Rakocy, *Faryzeusze*, s. 128–133.

¹⁰ Zob. R.J. Karris, *Eating Your Way*, s. 42–44; na s. 44 autor pisze: „But this story is not just about a Pharisee’s lack of hospitality to Jesus, but it is also about his lack of love. Since Simon has judged himself to have been forgiven a slight debt, he manifests less love to the person who has forgiven him. On the other hand, the sinful woman has acknowledged the great debt her sin has incurred, has received forgiveness, and shows her love through her generous actions.”

ἀνέπεσεν)¹¹. Punktem wyjścia późniejszej gwałtownej polemiki było niewłaściwe zachowanie Jezusa, który nie obmył rąk przed posiłkiem, co było nakazane „tradycją starszych” (ww. 37–38). O podobnym zarzucie, jednak skierowanym przeciwko uczniom Jezusa, obszernie opowiada Marek i krótko wspomina również Mateusz (Mk 7,2–4; Mt 15,2)¹². W reakcji na oskarżenie Jezus zarzuca faryzeuszom obłudę i dwulicowość, jako dbającym wyłącznie o czystość zewnętrzną, których jednak wewnątrz pełne jest „zdzierstwa i niegodziwości” (ww. 39–41). Następnie, w drugiej części polemiki Łukasz przywołuje wielokrotne „Biada” Jezusa, zawarte w zaginionym źródle Q, kolejno skierowane do faryzeuszów i do uczonych w Piśmie (ww. 42–54; por. Mt 23,1–36). Obszerniejsza analiza tych radykalnych wypowiedzi Jezusa jest zbyteczna w kontekście tematu gościnności. Zaproszenie do domu faryzeusza i udział we wspólnym posiłku stały się dla Jezusa jako Gościa wprawdzie okazją do krytyki błędnych poglądów faryzeuszów na czystość rytualną, a następnie zdecydowanego ataku na ich obłudne i dwulicowe życie¹³.

W trzeciej ewangelii znajduje się jeszcze jedna literacka kompozycja o cechach greckiego *sympozjonu*, której akcję Łukasz umiejscowił ponownie w domu faryzeusza (Łk 14,1–24). Jezus przyszedł jako gość do domu bliżej nieznanego przywódcy faryzeuszów, aby w szabat spożyć posiłek (φαγεῖν ἄρτον), a gest ten należy uznać za szczególne wyróżnienie dla Jezusa jako żydowskiego nauczyciela¹⁴. Obok informacji wstępnej (w. 1), w perykopie można wyróżnić trzy odcinki różniące się od siebie tematycznie: uzdrowienie chorego na puchlinę wodną (ww. 2–6), pouczenia o zajmowaniu pierwszych miejsc przy stole i zasadach zapraszania gości (ww. 7–14), oraz przypowieść o zaproszonych na ucztę w eschatologicznym królestwie Bożym (ww. 15–24). Obok wzmianki

¹¹ Mamy tutaj słownictwo biblijnej gościnności częściej używane przez Łukasza: ἐρωτάω – *prosić, zaprosić* (por. Łk 7,36); ἀριστάω – *spożywać posiłek, obiad* (Łk 11,37; por. J 21,12.15); ἄριστον – *posiłek, obiad* (Łk 11,38; 14,12.15; por. Mt 22,4); ἀναπίπτω – *usiąść, zając miejsce* (Łk 14,10), gdzie w opisie rozmnożenia chleba podmiotem czynności jest zgromadzony tłum (Mt 15,35; Mk 6,40; 8,6; J 6,10).

¹² C.S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy*, s. 43: „Mycie rąk przed posiłkami było jedną z najważniejszych tradycji, nie miała ona jednak bezpośredniego oparcia w Piśmie” (zob. także s. 96 i 151); por. A. Leske, *Ewangelia według św. Mateusza*, s. 1178; zob. dalej W. Rakocy, *Faryzeusze*, s. 135–138.

¹³ Por. teksty paralelne Mateusza (Mt 23,4–7.25–36), których kontekst różni się jednak od Łukasowego przekazu (por. mowa polemiczna Jezusa). Zob. A. Paciorek, *Q – Ewangelia Galilejska*, s. 308–311; W. Rakocy, *Obraz i funkcja*, s. 79–83, 219–221; por. idem, *Faryzeusze*, s. 145–149; zob. także G. Hotze, *Jesus als Gast*, s. 176–213 (s. 181: „die Rekonstruktion der Q-Vorlage von Lk 11,37–54 [ist] kaum möglich”); R.J. Karris, *Eating Your Way*, s. 44–46.

¹⁴ Zob. W. Rakocy, *Obraz i funkcja*, s. 106–107.

o lokalizacji („dom przywódcy faryzeuszów”) interesujący jest także schemat wydarzeń znany z wcześniejszych polemik Jezusa Chrystusa z faryzeuszami. Spożywanie posiłku w szabat staje się dla Niego kolejną możliwością czynienia miłosierdzia (por. Mk 3,4; Mt 8,3–4; 12,11; Łk 13,15) i przede wszystkim głoszenia orędzia o królestwie Bożym. Jezus nie zachowuje obowiązujących zasad spoczynku szabatniego, natomiast naucza o nowych zasadach życia w wspólnotcie dzieci Bożych.

W kontekście pytania o biblijną perspektywę gościnności¹⁵ najbardziej interesujące są słowa, skierowane przez Jezusa do zaproszonych na ucztę: o zajmowaniu pierwszych miejsc przy stole (ww. 7–11), a następnie do zapraszającego gospodarza: o ekonomicznej i społeczno-religijnej randze zaproszonych gości (ww. 12–14). W pierwszym przypadku Jezus zilustrował naukę o pierwszych i ostatnich miejscach przypowieścią, którą zakończył znaną sentencją: „Każdy, kto się wywyższa, będzie poniżony, a kto się poniża, będzie wywyższony” (w. 11; por. Mt 23,12; Łk 18,14)¹⁶. W drugim przypadku Jezus proponuje niespotykaną formę gościnności, podkreślając eschatologiczny wymiar nagrody za zaproszenie do stołu „ubogich, ułomnych, chromych i niewidomych” (por. Prz 19,17), którzy ze swej strony nie mogą się odwdziaczyć zapraszającemu¹⁷.

W podsumowaniu należy podkreślić, że tylko trzeci ewangelista opowiada o obecności Jezusa Chrystusa na posiłkach w domu faryzeuszów, dlatego nie bez racji można pytać o historyczność tych wydarzeń. Czy Jezus był rzeczywiście gościem w domu faryzeuszów? Jeśli tak, to dlaczego milczą o tym Marek i Mateusz? A może jest to tylko redakcyjno-teologiczny motyw Łukasza? Stopień trudności (i niewystarczalność egzegezy historycznej) dobrze ilustruje analiza porównawcza Łk 7,36–50 i tekstów paralelnych. Liczne spotkania Jezusa z faryzeuszami i uczonymi w Piśmie na pewno miały miejsce, chociaż głównie w formie sporów i polemik (por. jednak Łk 7,3–5). Można zatem słusznie

¹⁵ W tekście znajdziemy ponownie wiele terminów opisujących sytuację zapraszającego i zaproszonych: ἐσθίω – *jeść, spożywać* (Łk 14,1); καλέω – *prosić, zaprosić kogoś* (Łk 14,7.8.10.12); κατακλίνομαι – *usiąść, zająć miejsce* (Łk 14,8; 24,30); πρωτοκλισία – *miejsce pierwsze, zaszczytne* (Łk 14,7.8; por. Mt 23,6; Mk 12,39; Łk 20,46); ἀναπίπτω – *usiąść do posiłku, zająć miejsce* (Łk 14,10); συνανάκειμαι – *razem jeść, zająć miejsce* (Łk 14,10.15; por. Mt 9,10; 14,9; Mk 2,15; 6,22.26; Łk 7,49; J 12,2); ἄριστον – *posiłek, obiad* (Łk 14,12.15; por. Mt 22,4); δεῖπνον – *posiłek (główny), kolacja* (Łk 14,12.16; por. Mt 23,6; Mk 6,21; 12,39; Łk 14,12.16–17.24; 20,46; J 12,2; 13,2.4; 21,20).

¹⁶ Por. Iz 2,12; Ez 17,24; 21,26.

¹⁷ Dwukrotnie spotykamy tutaj czasownik ἀνταποδίδωμι: to nie ubodzy, ale sam Bóg wynagrodzi zapraszającemu jego czyn (forma *passivum theologicum*: „zostanie mu oddane, odpłacone”; por. Rz 11,35; 12,19; 1 Tes 3,9; 2 Tes 1,6; Hbr 10,30).

uważać, że Jezus Chrystus gościł również w domach faryzeuszów, w których udzielał nauk nauczycielom narodu wybranego¹⁸.

2. Jezus gościem biblijnych „ubogich”

O ile obecna forma przekazów mówiących o wizytach Jezusa w domu faryzeuszów może rodzić wątpliwości, o tyle nie powinno się stawiać pod znakiem zapytania ożywionych kontaktów Jezusa z ludźmi żyjącymi na marginesie społeczności żydowskiej. Dowodzą tego liczne teksty ewangelii kanonicznych i świadczy o tym dobitnie odpowiedź Jezusa na skierowany przeciw Niemu zarzut ze strony Żydów oczekujących Mesjasza: „Przyszedł Syn Człowieczy: je i pije, a oni mówią: «Oto żarłok i pijak, przyjaciel celników i grzeszników». A jednak mądrość usprawiedliwiona jest przez swe czyny” (Mt 11,19; Łk 7,34)¹⁹. Wyjątkowa postawa Jezusa wobec grzeszników była specjalnym rysem Jego publicznej działalności, a zarzut podniesiony przeciw Niemu był poważny, gdyż takie zachowanie można było uznać za przestępstwo zagrożone nawet karą śmierci (por. Pwt 21,18–21). Dla niniejszych analiz istotna jest prawda o kontaktowaniu się Jezusa Chrystusa z celnikami i grzesznikami (συνεσθίει αὐτοῖς), ludźmi wykluczonymi z społeczności żydowskiej (Łk 15,1–2). Tymczasem właśnie biblijni, ewangeliczni ubodzy byli głównymi adresatami Dobrej Nowiny, a oni w poczuciu wdzięczności zapraszali Nauczyciela do swego domu. Zapraszającymi byli przede wszystkim celnicy, co bez wątpienia wiązało się z ich statusem materialnym²⁰.

Pierwszego przykładu wizyty Jezusa w domu „biblijnych ubogich” dostarcza perykopa o powołaniu Lewiego, utożsamianego z ewangelistą Mateuszem (Mt 9,9; 10,3), do której dołączona została scena uczyty w domu powołanego (Mk 2,13–17; por. Mt 9,9–13; Łk 5,27–32). Miejsce wydarzenia nie jest bliżej określone, poza ogólnym wskazaniem na „jezioro” (Jezioro Galilejskie) i „komorę” (urzędowy punkt opłat celnych), która znajdowała się na trakcie handlowym

¹⁸ R.J. Karris (*Eating Your Way*, s. 48) konkluduje następująco: „Through his narration of Jesus’ meals with Pharisees, Luke makes clear that Jesus is not an ordinary Jewish teacher, for he is teaching the teachers in Israel and contrasting his way with theirs.” Teologiczne znaczenie faryzeuszów w dziele Łukasza (Łk–Dz) omawia obszernie w cytowanej monografii W. Rakocy, *Obraz i funkcja*, s. 171–264.

¹⁹ Warto odnotować terminologię grecką: *φάρμακον* – żarłok, *οἰνοπότης* – pijak, *upijający się winem*, *φίλος* – przyjaciel.

²⁰ Na temat rozumienia biblijnego i ewangelicznego terminu „ubogi” zob. S. Szymik, *Oblicza ludzkiego ubóstwa*, s. 5–16.

wiodącym przez Kafarnaum²¹. Zapewne w tym mieście powołany na ucznia celnik Lewi ugościł Jezusa w swoim domu, co trzeci ewangelista przedstawił jako „wielką ucztę” (Łk 5,29: *δοχὴν μεγάλην*). Gościnny pobyt w domu celnika stał się dla faryzeuszów podstawą do oskarżenia Jezusa o wspólnotę stołu z „grzesznikami i celnikami”, przy czym należy pamiętać, że wspólne zasiadanie do stołu i wspólne biesiadowanie miało w świecie biblijnym i na starożytnym Bliskim Wschodzie głęboką wymowę symboliczną. Na zarzuty podniesione przez adwersarzy Nauczyciel ripostował: „Nie potrzebują lekarza zdrowi, lecz ci, którzy się źle mają. Nie przyszedłem powołać sprawiedliwych, ale grzeszników” (Mk 2,17). Scena wpisuje się zatem w sygnalizowany już kontekst publicznej misji Jezusa Chrystusa, który zwracał się przede wszystkim do ewangelicznych ubogich, w tym przypadku „grzeszników” ze względu na wykonywaną profesję celnika i ich status religijny²².

Podobny w treści jest Łukaszczy przekazy o celniku Zacheuszu. Tym razem jednak zapraszającym jest przywódca celników, człowiek bardzo zamożny, który zainteresowany był osobą Jezusa (por. podobne zachowanie Heroda Antypasa). Informację o pobycie Jezusa w domu Zacheusza znajdziemy tylko w trzeciej Ewangelii (Łk 19,1–10). Uradowany spotkaniem z Jezusem celnik spełnił chętnie pragnienie Nauczyciela, który chciał być gościem w jego domu. Pobyt Jezusa w domu człowieka grzesznego ponownie spotkał się z oburzeniem i zarzutami otoczenia. Łukasz mówi ogólnie, że „wszyscy szemrali” (w. 7: *πάντες διεγόγγυζον*)²³.

Obok znanego motywu oburzenia na Jezusa z powodu przestawiania z celnikami i grzesznikami opowiadanie przynosi elementy nowe. Zacheusz został przedstawiony jako przywódca celników i człowiek bardzo zamożny. Zatem w jego przypadku ewangeliczne ubóstwo nie miało wymiaru ekonomicznego, jak było to przykładowo w przypadku wdów i sierot, ale miało przede wszystkim wymiar religijny, bowiem stosownie do poglądów religijnych celnicy, ze względu na wykonywane zajęcie, uważani byli za permanentnych grzeszników.

²¹ Tylko w tych trzech paralelnych tekstach występuje w Nowym Testamencie termin *τελώνιον* (urząd celny, miejsce poboru opłat); zob. szerzej F. Sieg, *Ewangelia*, s. 89–90; G. Hotze, *Jesus als Gast*, s. 35–46.

²² Zob. C.S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy*, s. 86: „termin oznacza każdego, kto prowadzi grzeszne życie (w przeciwieństwie do religijnego stylu życia) i nie troszczy się o opinię miejscowej wspólnoty”; por. S. Szymik, *Oblicza ludzkiego ubóstwa*, s. 21–22. Odnotujemy obecną w Mk 2,13–17 i tekstach paralelnych terminologię gościnności: *κατὰ κείμεαι* – *spocząć, usiąść, zająć miejsce; jeść posiłek* (Mk 1,30; 2,15; 14,3; Łk 5,29; 7,37); *συναίκεμαι* – *jeść razem, zajmować miejsce* (Mk 2,15; 6,22.26; por. Mt 9,10; 14,9; Łk 7,49; 14,10.15; J 12,2); *ἐσθίω* – *jeść, spożywać; δοχή* – *uczta, bankiet* (Łk 5,29; 14,13).

²³ W Nowym Testamencie czasownik *διαγογγύζω* jeszcze tylko w Łk 15,2.

Byli oni ubodzy duchowo w sensie religijnym i pozbawieni zbawienia, które można było dostąpić tylko przez pełnienie postanowień i uczynków Prawa. Następna nowość opowiadania zawiera się w opisie niezwykłego zachowania celnika, który postanowił zadośćuczynić za grzechy pamiętając o wykorzystywaniu swej pozycji i popełnionych nadużyciach. Zewnętrznym znakiem jego przemiany było ofiarowanie połowy majątku ubogim, a wcześniej skrzywdzonym poczwórne naprawienie szkody. Gest celnika znalazł uznanie w oczach Jezusa, który zareagował słowami pochwały i zapewnienia: „Dziś zbawienie stało się udziałem tego domu” (w. 9). Równocześnie Jezus ponownie przypomniał swoim oponentom, jaki jest główny cel przyjscia Syna Człowieczego²⁴.

Trzeci tekst, który należy tutaj uwzględnić nie jest jednoznaczny w wymowie, gdyż zależy od interpretacji analizowanej wyżej sceny namaszczenia Jezusa na dzień Jego śmierci (Mk 14,3–9; Mt 26,6–13; por. J 12,1–8). Parallele teksty Marka i Mateusza są sobie bliskie i lokalizują wydarzenie w Betanii niedaleko Jerozolimy na krótko przed śmiercią Jezusa. Podobnie tylko Marek i Mateusz informują, że Jezus został przyjęty w domu Szymona Trędowatego, różniąc się tutaj znacząco od Łukasza, który pisze o Szymonie faryzeuszu (zob. wyżej zestawienie tekstów)²⁵.

Noszony przez Szymona przydomek „Trędowaty” (Mk 14,3) może podsunąć myśl, że w przeszłości był to człowiek chory na trąd, ale obecnie jest zdrowy, gdyż w przeciwnym przypadku nie było możliwe, aby przyjmował gości w swoim domu. Zgodnie bowiem z postanowieniami prawa Mojżeszowego trędowaci winni byli unikać kontaktów z ludźmi i pozostawać w odosobnieniu (por. Kpł 13–14). Szymon Trędowaty był zatem człowiekiem zdrowym i słusznie można zakładać, że lekarzem, który go uzdrowił był sam Jezus. Jeśli przypuszczenie jest trafne, wtedy mamy kolejną scenę, w której ewangeliczny ubogi, tym razem człowiek uzdrowiony z jakiejś choroby skóry (trądu?), okazał Jezusowi wdzięczność i przyjął Go jako gościa²⁶. Pozostaje niewiadomą, kim ów nieznany mieszkaniec Betanii był? W tamtym czasie imię Szymon było popularne w Palestynie (także w Biblii), a stąd zapewne konieczność dodania przy-

²⁴ Również w tym opowiadaniu znajdziemy specjalne słownictwo gościnności: ὑποδέχομαι – *przyjąć, podjąć gościa (z radością)* (Łk 10,38; 19,6; por. Dz 17,7); καταλύω – *być gościem* (Łk 19,7); na temat tradycji i redakcji oraz przesłania tekstu Łk 19,1–10 zob. G. Hotze, *Jesus als Gast*, s. 47–73.

²⁵ Por. A. Banaszek, *Relacja*, s. 206–211.

²⁶ Biblijny „trąd” nie był wyłącznie trądem w dzisiejszym rozumieniu słowa (gr. λέπρα): były to różne choroby skóry budzące odrazę wśród ludzi. Biblia nakazywała oddzielenie chorego od społeczności na czas kwarantanny: „Będzie mieszkał w odosobnieniu. Jego mieszkanie będzie poza obozem” (zob. Kpł 13,45–46).

domka „Trędowaty”, co wprawdzie może wskazywać na wcześniejszą chorobę gospodarza, jednak przyczyny tego stanu rzeczy mogły być również inne²⁷.

W kontekście gościnności okazanej Jezusowi przez człowieka uzdrowionego mniejsze znaczenie ma centralna scena namaszczenia głowy Jezusa przez nieznaną kobietę w przeddzień Jego śmierci. Wydarzenie ma najwyraźniej wymiar chrystologiczny i ukazuje Jezusa Chrystusa jako tego, którego ciało zasługuje na wyjątkowy dar namaszczenia drogocennym olejkiem. Nawiązując do oburzenia obecnych Nauczyciel podkreślił, że poniesiona przez kobietę ofiara jest czymś wyjątkowym ze względu na bieg wydarzeń i bliską godzinę Jego śmierci. Natomiast ci, którzy szczerze troszczą się o ubogich, zawsze będą mieli sposobność przyjscia im z pomocą (ww. 6–9).

Wizyty Jezusa w domach ewangelicznych „ubogich” nie były zbyt częste i głównie miały miejsce w domach osób, których status umożliwiał przyjęcie niezwykłego Gościa. Kontaktów Jezusa z ubogimi było jednak dużo więcej (por. Łk 5,15; 7,12–13; 9,11; 15,2).

3. Jezus gościem i przyjacielem domu

W gronie ludzi goszczących Jezusa Chrystusa nie brakowało również osób z Jego najbliższego otoczenia, przede wszystkim uczniów i uczennic i zaprzyjaźnionych domów. Niezależnie od siebie ewangeliści Marek i Jan relacjonują wizyty Jezusa Chrystusa w domach swoich uczniów, chronologicznie umieszczone na początku publicznej działalności w Galilei. Przyjaciele Jezusa mieszkali również w Jerozolimie i jej najbliższych okolicach.

Rozpoczynając publiczne wystąpienie Jezus gościł w Kanie Galilejskiej, gdzie miała miejsce uroczystość weselna, na którą zaproszono także Nauczyciela z uczniami i Jego Matkę. Obecność Maryi i Jezusa na weselu wynikała zapewne stąd, że ich rodzina była spokrewniona lub zaprzyjaźniona z rodziną nowożeńców, chociaż pokrewieństwo mogło być jedynie dalekie (J 2,1–11; por. 21,1–2). Dobrze znane opowiadanie ukazuje Matkę i Syna, którzy wykraczają poza tradycyjną rolę gości weselnych i przychodzą z pomocą gospodarzom we-

²⁷ Odnotujemy, że w Markowej wersji opowiadania znajduje się czasownik *κατάκειμαι* (zob. Mk 2,15; 14,3; Łk 5,29; 7,37; por. Mk 1,30; 2,4; Łk 5,25; J 5,3.6), natomiast w tekście Mateusza bliski mu termin *ἀνάκειμαι* (Mt 9,10; 22,10.11; 26,7.20; Mk 6,26; 14,18; 16,14; Łk 22,27; por. J. 6,11; 12,2; 13,23.28).

sela w niespodzianie trudnej sytuacji. Jak podsumuje ewangelista, Jezus „objawił swoją chwałę i uwierzyli w Niego Jego uczniowie” (w. 11)²⁸.

Podobnie również Marek umieścił początek i pierwsze dni publicznej działalności Jezusa Chrystusa w Galilei, jednak w jego przypadku są to okolice Jeziora Tyberiadzkiego i przede wszystkim Kafarnaum. W tym mieście miało miejsce wiele wydarzeń związanych z Jezusem, między innymi Jego pobyt w domu Szymona i Andrzeja (Mk 1,29–31 i teksty paralelne). Wielkim beneficjentem obecności Nauczyciela w domu uczniów była teściowa Szymona Piotra, którą Jezus uzdrowił z gorączki i która następnie „usługiwała” Nauczycielowi i apostołom²⁹. Cudowne uzdrowienie nie zamyka tego krótkiego przekazu, gdyż w jego drugiej części Jezus Chrystus ukazany jest ponownie jako Cudotwórca: stojąc w progach gościnnego domu Piotra uzdrawia „dotkniętych rozmaitymi chorobami” i wyrzuca „wiele złych duchów” (Mk 1,32–34).

Jezus Chrystus miał zaprzyjaźnione rodziny i osoby bliskie również w Jerozolimie i najbliższych okolicach miasta, przede wszystkim w Betanii. Na podstawie relacji ewangelicznych trafnie można wnioskować, że Jezus nieraz gościł w domu rodzeństwa Marii, Marty i Łazarza (Łk 10,38–42; J 11,1–3; 12,1–8).

Łukaszowa relacja o pobycie Jezusa w domu Marii i Marty (Łk 10,38–42) jest dobrze znana i częstokroć była przedmiotem studiów historycznych, literackich i teologicznych³⁰. Dla analiz prowadzonych w tym miejscu znaczenie ma najpierw wielka radość, z jaką siostry przyjęły Nauczyciela w domu w Betanii, pragnąc Go uczcić każda na swój sposób. Takim samym wyrażeniem Łukasz opisał wcześniej wielką radość celnika Zacheusza, mającego zaszczyt podjąć i ugościć Nauczyciela (gr. ὑπεδέξατο αὐτόν)³¹. Dyktowana zwyczajem, ale na pewno również zrodzona z życzliwości i gościnności przesadna troska Marty o Jezusa i Jego uczniów spotkała się wprawdzie z reakcją Nauczyciela, ale

²⁸ Prawdopodobnie sytuacja ta miała miejsce pod koniec tygodnia weselnego, kiedy ze względu na wielką liczbę gości zabrakło wina. Chrystologiczne i mariologiczne treści perykopy były nieraz analizowane; na ten temat zob. T. Siudy, *Jezus objawił swoją chwałę*, s. 87–96; P. Kasilowski, *Wesele w Kanie Galilejskiej (J 2,1–11)*, s. 123–148.

²⁹ Występuje tutaj czasownik διακονέω – służyć, usługiwać (przy stole); w podstawowym znaczeniu wielokrotnie w ewangeljach (Mt 8,15; 25,44; 27,55; Mk 1,31; 15,41; Łk 4,39; 8,3; 10,40; 12,37; 17,8; 22,26–27; J 12,2.26; por. Dz 6,2; 19,22).

³⁰ Zob. J. Kudasiewicz, *Dom Marty i Marii*, s. 169–178; A. Dudziak, *Ewangelie o spotkaniach*, s. 141–157; por. także G. Hotze, *Jesus als Gast*, s. 74–94.

³¹ Czas przeszły (*aoristus*) czasownika ὑποδέχομαι (Łk 10,38; 19,6; por. także Dz 17,7; Jk 2,25). Dużo częściej Łukasz sięga do czasownika δέχομαι – przyjmąc, przyjmować (Łk 2,28; 8,13; 9,5.11.48.53; 10,8. 10; 16,4.9; 18,17; por. Mt 10,14.40–41; 18,5; Mk 6,11; 9,37; J 4,45; także wielokrotnie w Dziejach Apostolskich i podobnie w Listach św. Pawła) i w takim znaczeniu także προσδέχομαι (Łk 15,2; por. Dz 24,15; Rz 16,2; Flp 2,29; Tt 2,13).

mimo to pozostaje świadectwem wielkiej radości, otwartości i postawy służby. Korygując postępowanie Marty, Jezus nie negował, ani nie deprecjonował jej posługi, lecz wskazał na nadrzędne miejsce spraw królestwa Bożego w życiu człowieka, czego ilustracją była postawa Marii siedzącej u nóg i słuchającej Nauczyciela³².

W tym samym domu rodzeństwa z Betanii gościł Jezus również później i to zapewne wielokrotnie, czego ślady zachowały się w czwartej ewangelii kanonicznej (por. J 11,1–3). Opowiadanie o urządzeniu dla Jezusa uczyty i namaszczeniu Jego nóg przez Marię, w domu wskrzeszonego wcześniej Łazarza (J 12,1–8; por. Mk 14,3–9; Mt 26,6–13; Łk 7,36–50), wpisuje się w sygnalizowany wyżej trudny problem tradycji i redakcji pism ewangelicznych, w tym przypadku bardzo złożony proces formowania się Ewangelii według św. Jana. W redakcji czwartego ewangelisty gospodarzem uczyty (gr. δεῖπνον) jest Łazarz, kobietą namaszczającą nogi Jezusa na dzień pogrzebu – Maria, a biesiadnikiem oburzonym takim marnotrawstwem – zdrajca Judasz (J 12,1–8). Nową postacią w opowiadaniu jest jedynie Marta, która pełni funkcję analogiczną jak w trzeciej ewangelii: „Marta posługiwała (gr. διηκόνει)”³³. Opowiadanie przynosi oczywiście nowe i nieznane tekstom paralelnym akcenty teologiczne, jednak nie zmienia to ogólnego obrazu Jezusa – Gościa, który w goszczącym Go domu przejmuje rolę gospodarza i naucza współbiesiadników³⁴.

Uczta w domu rodzeństwa w Betanii wspomniana jest już wcześniej w odredakcyjnym komentarzu, który wprowadza Janową relację o wskrzeszeniu Łazarza z grobu (J 11,1–53). Zachowanie sióstr, informujących Jezusa o chorobie brata, a także późniejszy bieg akcji potwierdzają bliskie, przyjacielskie więzi rodzeństwa z Jezusem, który miłował Martę, jej siostrę Marię i brata Łazarza (w. 5: ἡγάπα)³⁵, nazwanego również przyjacielem (w. 11: φίλος). Zachowane nieliczne ślady pozwalają sądzić, że Jezus Chrystus był prawdziwie Przyja-

³² W tym krótkim opowiadaniu pojawia się ponownie kilka terminów, które przybliżają nam sytuację gospodarza i gości w palestyńskim domu; niektóre czasowniki występują wyłącznie w tym miejscu Nowego Testamentu (*hapax legomena*): περισπάομαι – być rozproszony, zajęty, także: *niespokojny, zatroskany o coś* (w. 40); διακονία – *posługa, usługiwanie* (w. 40); διακονέω – *służyć, usługiwać* (w. 40); μεριμνάω – *troszczyć się, martwić* (w. 41); θορυβάζομαι – *niepokoić się, denerwować* (w. 41).

³³ W w. 2 pojawiają się terminy greckie znane z wcześniejszych analiz: δεῖπνον, διακονέω i ἀνάκειμαι.

³⁴ Por. A. Banaszek, *Relacja*, s. 204–206 [przypis 4].

³⁵ Ewangelista używa tutaj zamiennie czasowników ἀγαπάω (w. 5) i φιλέω (ww. 3.36).

cielem domu rodzeństwa z Betanii i je miłował, jak miłuje wszystkich swych uczniów i przyjaciół (zob. J 13,1; 15,13–15)³⁶.

Zakończenie

Spotkania w domu i zasiadanie do stołu były stałą praktyką misyjną Jezusa Chrystusa, mającą społeczno-kulturowe wzorce w środowisku palestyńskim i grecko-rzymskim (por. grecki *sympozjon*). Ponad wszelką wątpliwość palestyńskie domy i rodziny były dla Jezusa Chrystusa jeszcze jednym miejscem głoszenia Dobrej Nowiny o królestwie Bożym i miejscem czynienia znaków obecności tego królestwa.

Odnotujmy wpierw bogactwo terminów, za pomocą których opisany został w ewangeljach kanonicznych fenomen gościnności: począwszy od zaproszenia i przyjmowania gościa, przez zasiadanie do stołu i wspólne biesiadowanie, aż po posługę wokół stołu i spożywanie różnego rodzaju posiłków. Analizowane teksty ilustrują wymownie, że problemem gościnności okazywanej Jezusowi Chrystusowi interesował się głównie trzeci ewangelista:

ἐρωτάω	– <i>prosić, zaprosić</i> ³⁷
καλέω	– <i>prosić kogoś, zaprosić</i> ³⁸
δέχομαι	– <i>przyjąć, ugościć</i> (wielokrotnie w NT)
ὑποδέχομαι	– <i>przyjąć w domu, podjąć gościa</i> (z radością) ³⁹
ἀναπίπτω	– <i>usiąść, zająć miejsce</i> ⁴⁰
ἀνάκειμαι	– <i>usiąść, zająć miejsce, jeść posiłek</i> ⁴¹
συνανάκειμαι	– <i>razem jeść, zająć miejsce</i> ⁴²
κατάκειμαι	– <i>leżeć, spoczywać, zająć miejsce, spożywać posiłek</i> ⁴³

³⁶ Na temat tradycji, redakcji i teologicznego orędzia rozdziałów J 11–12 zob. dawniejsze opracowania historyczno-krytyczne: J. Kremer, *Lazarus. Die Geschichte einer Auferstehung*; J. Wagner, *Auferstehung und Leben*.

³⁷ Łk 7,36.39; 11,37.

³⁸ Por. Łk 7,39; 14,7.8.10.12.

³⁹ Łk 10,38; 19,6; por. Dz 17,7.

⁴⁰ Łk 11,37; 14,10; o tłumie: Mt 15,35; Mk 6,40; 8,6; J 6,10.

⁴¹ Mt 9,10; 22,10.11; 26,7.20; Mk 6,26; 14,18; 16,14; Łk 22,27; por. J. 6,11; 12,2; 13,23.28.

⁴² Mt 9,10; 14,9; Mk 2,15; 6,22.26; Łk 7,49; 14,10.15; J 12,2.

⁴³ Mk 2,15; 14,3; Łk 5,29; 7,37; por. Mk 1,30; 2,4; Łk 5,25; J 5,3.6.

κατακλίνομαι	–	<i>usiąść, zająć miejsce</i> ⁴⁴
καταλύω	–	<i>być gościem</i> ⁴⁵
πρωτοκλισία	–	<i>miejsce pierwsze, zaszczytne</i> ⁴⁶
διακονέω	–	<i>służyć, usługiwać (przy stole)</i> ⁴⁷
ἀριστάω	–	<i>spożywać posiłek, obiad</i> ⁴⁸
ἐσθίω	–	<i>jeść, spożywać (wielokrotnie w NT)</i>
πίνω	–	<i>pić, napić się (wielokrotnie w NT)</i>
ἄριστον	–	<i>posiłek, obiad</i> ⁴⁹
δεῖπνον	–	<i>jedzenie, posiłek (główny), kolacja</i> ⁵⁰
δοχή	–	<i>uczta, bankiet</i> ⁵¹
γάμος	–	<i>uczta weselna, zaślubiny</i> ⁵² .

Ewangelie kanoniczne są także świadectwem historycznych kontaktów Jezusa Chrystusa z różnymi grupami żydowskiej społeczności w trakcie Jego publicznej działalności. Jezus był zapewne gościem starszyny żydowskiej, przyjmowany przede wszystkim w domach faryzeuszów. Niekiedy gościł również w domach ewangelicznych „ubogich”, głównie celników, których wyłączono ze wspólnoty religijnej. Analizy potwierdzają również wizyty Jezusa Chrystusa w domach krewnych i bliskich, uczniów i apostołów, a ogólniej tych wszystkich, których Nauczyciel nazwał swymi przyjaciółmi. W tym gronie specjalne miejsce zajmowało niewątpliwie rodzeństwo z Betanii – Maria, Marta i Łazarz. Ponownie ewangelista Łukasz jest tym autorem natchnionym, który najczęściej opowiada o Jezusie jako Gościu⁵³.

⁴⁴ Łk 7,36; 9,14–15; 14,8; 24,30.

⁴⁵ Łk 19,7.

⁴⁶ Mt 23,6; Mk 12,39; Łk 14,7.8; 20,46.

⁴⁷ W kontekście gościnności: Mt 8,15; 25,44; 27,55; Mk 1,31; 15,41; Łk 4,39; 8,3; 10,40; 12,37; 17,8; 22,26–27; J 12,2.26.

⁴⁸ Łk 11,37; J 21,12.15.

⁴⁹ Łk 11,38; 14,12; por. Mt 22,4.

⁵⁰ Mt 23,6; Mk 6,21; 12,39; Łk 14,12.16–17.24; 20,46; J 12,2; 13,2.4; 21,20.

⁵¹ Łk 5,29; 14,13.

⁵² Łk 14,8.

⁵³ Według trzeciego ewangelisty Jezus był gościem celników (Łk 5,27–32; 19,1–10), faryzeuszów (Łk 7,36–50; 11,37–54; 14,1–24) oraz uczniów i uczennic (Łk 10,38–42; por. 24,28–32); zob. dalej Łk 9,10–17; 22,7–38; 24,36–43. Por. H. Klein, *Der Missionar Jesus*, s. 186–197.

Omówione sceny ewangeliczne pokazują i dowodzą, że prowokowany słowem lub postawą innych Jezus Chrystus każdorazowo wykraczał poza rolę zaproszonego gościa i przyjmował postawę Nauczyciela i także Cudotwórcy. Dom, uroczystość, uczta lub posiłek były dla Niego miejscem głoszenia królestwa Bożego i jego nowych praw i objawienia swej wyjątkowej godności. Jezus jako Gość przede wszystkim naucza współbiesiadników, ale także uzdrawia, odpuszcza grzechy i obiecuje zbawienie. Treści nauczania nie ograniczają się jedynie do pouczeń dotyczących praw i zasad gościnności, ani nawet ich nie wyczerpują⁵⁴. Dla goszczącego w palestyńskich domach Jezusa ważny był sprzeciw wobec istniejącej sytuacji i dlatego polemizował z tradycjami starszych, jednak przede wszystkim Jezus Chrystus głosił obecnym przy stole Dobrą Nowinę o królestwie Bożym. Jak wówczas, tak również dzisiaj Jezus jest i pozostanie Gościem i Gospodarzem – Przyjacielem i Bogiem.

Bibliografia

- Abogunrin S.O., *Ewangelia według św. Łukasza*, w: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego. Komentarz Katolicki i Ekumeniczny na XXI wiek*, W.R. Farmer (red.), W. Chrostowski (red. wyd. pol.), Warszawa 2000.
- Abramowiczówna Z. (red.), *Słownik grecko-polski*, t. 1–4, Warszawa 1958–1965.
- Banaszek A., „Relacja o wydarzeniu w Betanii w świetle analizy literacko-historycznej (Mt 26,6–13; Mk 14,3–9; Łk 7,36–50; J 12,1–11)”, w: *Studia z biblistyki* (t. 7), R. Bartnicki (red.), Warszawa 1994, s. 163–240.
- Banaszek A., *Rozwój opowiadania „Jezus i grzesznica” (Łk 7,36–50)*, w: *Miłość wytrwa do końca*. Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Stanisława Pisarka w 50. rocznicę święceń kapłańskich i 75. rocznicę urodzin, W. Chrostowski (red.), Warszawa 2004, s. 51–70.
- Bauer W., Aland K., *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur*, Berlin–New York 1988.
- Dudziak A., *Ewangelie o spotkaniach Jezusa z kobietami*, w: „*Utwierdzaj twoich braci*” (Łk 22,32), T.M. Dąbek (red.), Kraków–Tyniec 2003, s. 141–157.
- Hiltbrunner O., *Gastfreundschaft in der Antike und im frühen Christentum*, Darmstadt 2005.
- Hotze G., *Jesus als Gast. Studien zu einem christologischen Leitmotiv im Lukasevangelium*, Forschung zur Bibel 111, Würzburg 2007.
- Karris R.J., *Eating Your Way Through Luke's Gospel*, Collegeville, Minnesota 2006.
- Kasiłowski P., *Wesele w Kanie Galilejskiej (J 2,1–11)*, *Studia Bobolanum* 6/2 (2006), s. 123–148.

⁵⁴ Zob. Mk 9,37 i teksty paralelne; Mt 10,40–41; J 13,20; por. też Mt 25,35.43.

- Keener C.S., *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, PSB, K. Bardski, W. Chrostowski (red. wyd. pol.), Warszawa 2000.
- Klein H., *Der Missionar Jesus als Gast bei Lukas*, w: Idem, *Lukasstudien*, Göttingen 2005, s. 186–197.
- Kremer J., *Lazarus. Die Geschichte einer Auferstehung. Text, Wirkungsgeschichte und Botschaft von Joh 11,1–46*, Stuttgart 1985.
- Kudasiewicz J., *Dom Marty i Marii małym Kościołem*, *Warszawskie Studia Teologiczne* 10 (1997), s. 169–178.
- Leske A., *Ewangelia według św. Mateusza*, w: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego. Komentarz Katolicki i Ekumeniczny na XXI wiek*, W.R. Farmer (red.), W. Chrostowski (red. wyd. pol.), Warszawa 2000.
- Mickiewicz F., *Biblijne podstawy cnoty gościnności*, *Communio* 20 (2000) nr 3, s. 61–72;
- Paciorek A., *O gościnności w Piśmie Świętym*, *Currenda. Pismo Urzędowe Diecezji Tarnowskiej* 146 (1996), s. 257–264;
- Paciorek A., *Q – Ewangelia Galilejska*, TN KUL. Źródła i monografie 221, Lublin 2001.
- Popielewski W., *Gościnność w ikonach i nakazach biblijnych*, w: *Hospitalitas consecrata*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2003, s. 38–55.
- Popowski R., *Słownik grecko-polski Nowego Testamentu z kluczem etymologicznym i uproszczoną konkordancją grecką*, Warszawa 1994.
- Pytel J.K., *Gościnność w Biblii (Studium źródłowo-porównawcze)*, PWT. *Studia i Materiały* 5, Poznań 1990.
- Pytel J.K., *Nowotestamentowa terminologia gościnności*, *Ruch biblijny i liturgiczny* 34 (1981), s. 162–165.
- Rakocy W., *Faryzeusze. Historia – Ewangelie*, *Jak rozumieć Pismo Święte* 13, Lublin 2002.
- Rakocy W., *Obraz i funkcja faryzeuszów w dziele Łukaszowym (Łk–Dz). Studium literacko-teologiczne*, Lublin 2000.
- Scott Bartchy S., *The Historical Jesus and Honor Reversal at Table*, w: *The Social Setting of Jesus and the Gospels*, W. Stegemann and others (eds.), Minneapolis 2002, s. 175–183.
- Sieg F., *Ewangelia Jezusa Chrystusa według św. Marka*, Opole 2012.
- Siudy T., *Jezus objawił swoją chwałę*, *Communio* 23/1 (2003), s. 87–96.
- Szymik S., *Oblicza ludzkiego ubóstwa w świetle Ewangelii Jezusa Chrystusa*, *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013), s. 5–16.
- Wagner J., *Auferstehung und Leben. Joh 11,1–12,19 als Spiegel johanneischer Redaktions- und Theologiegeschichte*, Regensburg 1988.